

מסורת ח"ט

- א. ירושלמי יומא פ"א ה"א. שם מגילה פ"א ח"י. שם הוריות פ"ג ה"ב.
- ב. (הכלל ברכות כ"ח, שבת כ"ב, יומא י"ב, מגילה ט"ב, כ"ב, הוריות י"ב, מנחות ט"א, צ"ט, תמיד לא, ירושלמי בכורים פ"ג ה"ג, שם יומא פ"ג ה"ח. שם מגילה פ"ד ה"י"ב. שם שבעות פ"א ה"ב.
- ג. הוריות י"ב, תוספתא הוריות פ"ב א (בשינוי סדר).
- ד. יומא לב, חולין כ"ב.

גדרות

אלא ככהן גדול... ככהן הדיוט כתיבי: אלא לא ככהן גדול... ולא ככהן הדיוט.

והאי תנא בכתיבי: והא האי תנא.

הבא על כל המצוות בכתיבי: הבא על המצוות.

ואינו חולק ונוטל חלק בראש ומקריב חלק בראש בכתיבי: ומקריב בראש ונוטל חלק בראש.

תלמוד לומר: "שבעת ימים ילבשם הכהן תחתיו מבניו אשר יבא אל אהל מועד לשרת בקודש" (שמות כט, ל) — דווקא מי שראוי לבא אל אהל מועד, שהוא הכהן הגדול שנכנס לפני ולפנים — הוא בלבד מוריש גדולתו לבניו. ואם איתא [יש] מקום להנחה שכהן משוח מלחמה אף הוא משמש בשמונה בגדים מיחזא חזי [הרי דאוריין אף הוא] ליכנס לפני: אמר רב נחמן בר יצחק: הכי קאמר [כך אמר, כך יש להבין]: כל שעיקר משיחתו היא כדי להכנס לאהל מועד לצורך עבודה, יצא זה שעיקר משיחתו לצורך המלחמה. מיתבי [מקשים] הלא שנינו בברייתא: כהן משוח מלחמה אינו משמש לא בארבעה בגדים ככהן הדיוט, ולא בשמונה ככהן גדול. אמר ליה [ל] אביי: מכאן אין להביא ראיה, שכן על דין זה גופו יש לתמוה, שהרי אלא כור משיחת ליה [עושה אתה אותה], שאם אינו לא כהן גדול ולא כהן הדיוט, נמצא שאינו כהן כלל! אלא הטעם אחר הוא: ככהן גדול אינו משמש — משום איבה, שלא תהא איבה בין שני אנשים הלבושים בבגדי כהונה גדולה לפיכך תירצו שלא יעבוד במקדש, ואילו בארבעה בגדים ככהן הדיוט אינו משמש, משום הכלל: מעלין בקדש ולא מורידין. וכיון שזכה להיות ככהן גדול — שוב אינו יכול לשמש ככהן הדיוט. אמר ליה [ל] רב אדא בר אבא לרבא: והאי תנא [והרי יש תנא זה] דלית ליה [שאיין לו], שאינו מקבל את הנימוק של איבה, ואף להבדיל כהן משוח מלחמה לא קא [אינו] משמש בשמונה בגדים. דתניא [שכן שנינו בברייתא]: מה הן הכהנים שבין כהן גדול לכהן הדיוט? פר כהן משיח ופר הבא על כל המצוות שכהן גדול מביא על שגגתו בדבר שעל דודו חייב כרת, ופר יום הכפורים, ועשירית האיפה שכהן גדול מביא בכל יום, וכן הכהן הגדול לא פורע (מגדל פרע שער ראשו) לאות אבל, ולא פורם בגדו כאחרים בשעת אבילות, אבל פורם הוא הכהן הגדול את בגדיו מלמטה, במקום שאינו ניכר, וההדיוט פורם מלמעלה. ואין מטמא הכהן הגדול לקרוביו, אבל ההדיוט מותר להטמא לקרובים. ומצווה הכהן הגדול בבואו לשאת אשה, על נשיאת הבתולה דרוקא, ולא בעולה, ומזוהר באיסור לא תעשה שלא לשאת את האלמנה, ומחזיר במותו את הרוצח בשגגה מעיר המקלט, ומקריב אונן ביום האבילות הראשון, אבל אינו אוכל בקדשים באותו יום ואינו חולק באותו יום בקדשים, ונוטל הכהן הגדול חלק בראש מכל קרבן שירצה ואף מקריב חלק בראש בכל קרבן שירצה. ומשמש בשמונה כלים (בגדים) ופטור על טומאת מקדש וקדשיו, וכל עבודות יום הכפורים אינן כשירות אלא בו. וכולן, כל המצוות השייכות ככהן גדול שנמשח בשמן המשחה, נוהגות אף ככהן גדול מרובה בגדים, כגון בימי בית שני שלא היה עוד שמן המשחה, ונתמנה כהן גדול על ידי לבישת שמונה בגדים בלבד, חוץ מפר הבא על כל המצוות שהמרובה בבגדים אינו מביא, וכולן נוהגות במשוח שעבר, כלומר: מי שמילא את מקום הכהן הגדול בהיותו בעל מום וכדומה ולכשעבר המום חזר הכהן הראשון לגדולתו וירד ממנה ממלא מקומו, חוץ מהקרבנות פר יום הכפורים ועשירית האיפה בכל יום. וכולן אין נוהגות

תלמוד לומר אשר יבא אל אהל מועד מי שראוי לבא אל אהל מועד — לכפר בקודש ציום הכפורים, עליו אני אומר לך "מחמיו מצניו" שצני יהיה מחמיו ולא זה שאינו ראו וכו'. ללא כהן גדול הוא. ואם איתא — וכפר נגדים הוא משמש כל השנה, הלא נמי מיוחס חזי דכתיב ציום הכפורים "וכפר נגדים אשר ימשח אותו ואת בניו ימשח את ה' וכל מילוי ידים על ידי הנגדים הוא כדכתיב "ונגידו הקדש אשר לה' כהן" (שמות טז). משרם איבה — חלל מלדורויהם פוי. דלית ליה איבה — דלא חייס לחייה. ולא קמשמש — כלומר וקאמר דלא משמש משוח מלחמה בשמונה. פר כהן משיח לא גרסינן — דהיינו פר הבא על כל המצוות. כהן משוח מטמא נהעלס דבר ועשה דבר שחייבין על דודו כרת מצא פרי וההדיוט מצא כשנה או שיערה כשאר יתיר שצערלה. ועשירית האיפה — שנינו יום, כדכתיב "הכהן המשיח מחמיו מצניו יעשה אותה" (ויקרא ו). לא פורע — ראשו לגדל שער מחמת אבילות. מלמטה — שיפולי גדידו. ואינו מטמא לקרוביו — חלל הדיוט מטמא לאומן האמורין נעשה. ומצווה על הבתולה — נעשה. ומזוהר על האלמנה — נלא. ומחזיר את הרוצח — נתיממו. ומקריב אונן — דכתיב "ויון המקדש לא יא" (ויקרא כב). כדכתיב פירק קמא (יג, ט). ואינו אוכל — כלומר אף על פי שהוא מלוך מן ההדיוט לענין הקרבה שיהיה לו לענין אבילה. ואינו חולק — כשהוא אונן לאלול לערב כשמתעורר האנינות, דלמירין צומחם פירק "ענוול יום" (טז, ט). הלאו לאלמנה חולק שאינו ראו לאלמנה חולק. ומקריב חלק בראש — מפורש פירק קמא (ד, ט). ופטור על טומאת מקדש — דהרובות נפקא לן מקרא פירק נמרה, וכולה כן מתימא מפרש לה הסם. מרובה בגדים — כהניס גדוליס ששימשו מיוס שנגנו שמן המשחה שלא

היה להם לנשואה גדולה חלל צניתי נגדים. חוץ מפר הבא על כל המצוות — דמשח כתיב פיה. ואף על גב דגבי עשירית האיפה נמי משח כתיב איתרבי נמי מרובה נגדים מ"ההכין" נמורה כהניס. חלל ה"כסין" דכתיב גבי פרי הבא על כל המצוות איתרבי לגופיה, כדמתיא נמורה כהניס: משיח יוכל זה מלך תלמוד לומר הכהן, וכולן נוהגות במשוח שעבר — כגון אם אירע פסול ככהן גדול ומינו אחר מחמיו, ולאחר זמן חזר ראשון לעבודתו ועבר זה ממשוחו, כולן נוהגות בו. חוץ מפר יום הכפורים ועשירית האיפה — שהם מונה קטטה, ומדא אמר רמנא דמיקרי ולא שמיס.

יהיה להם לנשואה גדולה חלל צניתי נגדים. חוץ מפר הבא על כל המצוות — דמשח כתיב פיה. ואף על גב דגבי עשירית האיפה נמי משח כתיב איתרבי נמי מרובה נגדים מ"ההכין" נמורה כהניס. חלל ה"כסין" דכתיב גבי פרי הבא על כל המצוות איתרבי לגופיה, כדמתיא נמורה כהניס: משיח יוכל זה מלך תלמוד לומר הכהן, וכולן נוהגות במשוח שעבר — כגון אם אירע פסול ככהן גדול ומינו אחר מחמיו, ולאחר זמן חזר ראשון לעבודתו ועבר זה ממשוחו, כולן נוהגות בו. חוץ מפר יום הכפורים ועשירית האיפה — שהם מונה קטטה, ומדא אמר רמנא דמיקרי ולא שמיס.

תוספות

וכולן נוהגות במשוח שעבר — תימה: דתני בפרק "אלו הן הגולין" (מכות יא, ב), ומייתי ליה בסנהדרין ריש פרק "כתן גדול" (יב, ח), ההורג כהן גדול או כהן גדול שהרג אינו יוצא משם לעולם. ואמאי לא הדר במיתת משוח שעבר אף לרבנן או משוח מלחמה לרבי יהודה שגם הם מחזירים הרוצח? ושמא יש לומר דכהן גדול עיקר וכיון דהוה כהן גדול בשעה שהרג לא הדר במיתת הני או במיתת כהן גדול אחר שעמידו תחתיו. והא דקתני דמחזירין הרוצח — היינו כגון דלא הוה כהן גדול בשעה שהרג. אי נמי הא דקתני אינו יוצא משם לעולם כגון דלא הוה משוח שעבר ומשוח מלחמה. הדרן עלך בא לו כהן גדול

אורח ההלכה

בגדי משוח מלחמה — כשמשמש כהן משוח מלחמה במקדש — משמש בארבעה בגדים ככהן הדיוט. שנראה שנחתה השיטה האחרת בענין זה, כדברי האמוראים שלא סברו כן, והלכה כרבנן. (רמב"ם ספר עבודה הלכות בלי המקדש פ"ד ה"א).

עיונים
משום מעלין בקודש כלומר, שגם בשעה שאינו יכול לשמש ער במשוח מלחמה, כגון שחלה או הזקין ואינו יכול ללכת למערכת המלחמה ומינו משוח מלחמה אחר תחתיו, בכל זאת אין מורידים אותו מגדולתו שישמש בארבעה בגדים (ת"ם).
הבא על כל המצוות לדעת רש"י ואחרים, פר הבא על כל המצוות הוא הוא פר כהן משיח, כי הפר שמקריבים על חטאת העדה אינו שייך לכהן הגדול, ואם אין כהן גדול — מקריב אותו כהן הדיוט (וראה בחז"ר ורשב"א).

האמורין בפרשה — גבי "והכהן הגדול מאמין" (ויקרא כג) דהתם איתרבי נמי משום מלחמה כדמפרש צבורים (י"ג) מ"אשר יזקק" (ויקרא כג) ואלו קן חמשה דברים: לא פורע ולא פורס ואינו מטמא לקרויט ומלווה על המולה ומחזיר על האלמנה. אצל לא מקריב אונן. וף על גב דכתיב וטהרה פרשתא, דפי מילא טהוריות: יכול יקריב אונן תלמוד לומר "עליו" ולא על חבירו. ומחזיר את הרוצה כדברי רבי יהודה — דמריב ליה נמשכת מכות (א"ב), מקרא, ופליגי רבנן עליה. אלמנה: האי מנא לית ליה אינה מדקמי כולן טהרות נמשות שעבר דמשמש בשמונה נגידים, ואפילו הי משוח מלמטה לא, דקמי: כולן און טהרות נמשות מלמטה. כי לית ליה איבה בדכותיה — משוח שעבר גדול היה כמותו, אצל משוח מלמטה דוטר מנייה מושג לזיכמו. להא שמעתא — דכי אהל רב דימי. אהדרינהו לאפיהו — כלומר לא אמרי ר' יוחנן. רבי אבהו — משוח היה צבית המלך כדלמינן נמשכת מנייה (ד"ב), "נשאל פני" כגון רב אבהו די קיסרי ובמסדרין (ד"ב), נמי אמרין דנפקי אמתה דפ קיסר לפניה ומשכו ליה. נימרו ליה מימר — נהדיל לא אמרי רבי יוחנן. כי אתא רבין אמר — לאו משמש בהן אימנר אלא נשאל בהן אימנר. נגידים שסוף גדול משמש בהן משוח מלמטה נשאל כשיואל למלמטה ונשאל צבורים ותומים שהמלך נשאל לו בהן. השואל — מלך או אב בית דין. פניו כלפי נשאל — כלפי כהן. כלפי שכניה — כלפי אוריס ותומים וסם המפורש שמתן המושף. ושאל לו — משמע לו נלדו שאין שומע אלא הוא. אינו מהרהר בלבו — לא יולא נשפתי מה הוא שואל שנאמר "ושאל לו במשפט האוריס" וסמין ליה "על פיו ילו" קרי היה שאל לו השואל על פיו שמואל דברים מפיו. שני דברים כאחד — אלא לאחר שהשיע לו על ההלשון שואל לו על השני.

במשוח מלחמה חוץ מחמשה דברים האמורין במפורש בפרשה של כהן גדול: שאינו פורע, ולא פורס, ולא מטמא לקרויט, ומצווה על הבתולה, ומורה על האלמנה, ומחזיר את הרוצה, כדברי ר' יהודה במסכת מכות (יא, א), והכמים אומרים: כהן משוח מלחמה אינו מחזיר את הרוצה. ונמצאו למדים שנתגה זה סבור שיכול להיות במקדש משוח שעבר ושיהיו בו דיני כהונה גדולה, הרי שאינו חושש משום איבה, ובכל זאת מחלק בין כהן גדול ומשוח מלחמה! ודוחים: אין כאן ראייה, כי מדובר כאן באופן כי לית ליה (כאשר אין לן איבה — הרי זה בדכותיה [בדומה לן], שמשוח שעבר הוא בדרגתו של כהן גדול ולכן אינו מקנא בו כל כך, אבל דוטר מנייה אית ליה [במי] שהוא קטן ממנו כגון משוח מלחמה יש לו איבה] אם ילבש כלבושו. מספר: יתיב [ישב] ר' אבהו וקאמר לה להא שמעתא [ואמר את ההלכה הזו] של רב דימי, שבגדים שמשמש בהם כהן גדול, משמש בהם גם כהן משוח מלחמה, משמיה [משוח] של ר' יוחנן בפני חכמי ישראל. אהדרינהו [החזירן] ר' אמי ור' אסי לאפיהו [את פניהם], להראות שאין דעתם נוחה מן הדברים. איבא דאמרי [יש] אומרים] שלא כך היה המעשה, אלא ר' חייא בר אבא הוא שאמרה, ואהדרינהו [החזירן] ר' אמי ור' אסי לאפיהו [את פניהם]. מתקף אסי לאפיהו [את פניהם] על הגירסה לה [משחה עליה] על הגירסה האחרונה זו רב פפא: בשלמא [נניח] אם אומר אתה כי ר' אבהו אמר זאת, מוכן כי משום יקרא דבי [כבודו של בית] הקיסר, שר' אבהו היה קרוב למלכות [חגיגה יד, א], אלא אמרו לו במפורש שאין דעתם נוחה מדבריו, אלא לר' חייא בר אבא — נימרו ליה מימר [שיאמרו] וכו' [במפורש] כי לא אמר ר' יוחנן הכי [וכן], ואם כן אין גירסה זו מסתברת. כי אתא [כאשר בא] רבין, אמר: נשאל איתמר [נאמר] שלא אמרו שכהן משוח מלחמה משמש בשמונה בגדים ככהן גדול, אלא שבשמונה

מסורת הש"ס
 ה. ראה יבמות סה, ב (דיון דומה).
 ו. (ההלכה) ירושלמי יומא פ"א ח"א. שם מגילה פ"א ח"ב. שם הוריות פ"ג ח"ב.
 ז. ירושלמי יומא פ"ז ח"ג. ספרי פנחס כ"ו—כ"ח (חלקים) וט"א פנחס כ"ו—כ"ח (חלקים) מן הסוגיה. ילקי"ש פנחס תשע"ו (כל הסוגיה בשינויים).

גרסות
 כדברי ר' יהודה בכת"י:
 דברי ר' יהודה.
 שנאמר ושאל לו בכת"י ברי"ד: שנאמר לפני ה'.
 שנאמר ושאל לו לפני ה' ברי"ד: שנאמר ושאל לו מחזירין בכת"י: מחזירין לו.

הבגדים בהם משמש הכהן הגדול, שאלת כהן משוח מלחמה באורים ותומים אף היא אינה נעשית אלא בשמונה בגדים הללו. ואכן, תניא נמי הכי [שנויה ברייתא גם כן כן]: בגדים שכהן גדול משמש בהן — כהן משוח מלחמה נשאל בהן.
א תנו רבנן [שנו חכמים]: כיצד שואלין באורים ותומים? השואל (כגון: מלך או אב בית דין) עומד ופניו כלפי הנשאל, והנשאל עומד ופניו כלפי שכניה, כלומר: כלפי האורים ותומים שבתוכם מצוי שם המפורש. השואל אומר בשאלתו כגון: "אדרף אחרי הגדוד הזה" (שמואל א' ל, ח) והנשאל עונה לו כי פה התשובה שקיבל ואומר כגון: "כה אמר ה' עלה והצלח". ר' יהודה אומר אין צריך לומר לשון "כה אמר ה'" אלא די במה שיאמר "עלה והצלח". כי ברור שהוא אומר בדיוק מה שנאמר לו. אין שואלין בקול רם, שנאמר: "ושאל לו במשפט האוריס" (במדבר כז, כא), משמע "לוי" — לבדו. ולא מהרהר את שאלתו בלבו אלא יוציאנה בשפתי, שנאמר: "ושאל לו במשפט האוריס לפני ה'" (שם) ומיד לאחריו נאמר: "ועל פיו..." (שם). אלא כיצד שואל — כדרך שאמרה חנה בתפלחה, שנאמר: "וחנה היא מדברת על לבה" (שמואל א' א, ג), כלומר: דיבור בקול שקט שאין אחר שומעו. אין שואלין שני דברים כאחד (בבת אחת), אלא ישאל דבר אחד ולאחר ששייכו לו ישאל בשנית. ואם שאל שני דברים כאחד — אין מחזירין לו בתשובה אלא דבר אחד, ואין מחזירין לו אלא על הדבר הראשון ששאל. שנאמר: ששאל דוד שתי שאלות כאחת: "היסגרני בעלי קעילה בידו, הירד שאול ויאמר ה' ירד" (שם כג, יא), ותוהים: והא אמרת שאין מחזירין לזה השואל שתיים כאחת אלא על הדבר הראשון ששאל, וכהוכחה לדבר מביא אתה ראייה דווקא ממעשה זה שבו נענה דווקא על שאלתו השניה ולא על הראשונה! ומשיבים: דוד שאל

קייובים
 בדוטר מנייה אית ליה חבירו זה מצוי כמה פעמים בתלמוד, שאין חוששים לקנאה ואיבה אלא כאשר נראה לו לזרם שמעדיפים על פניו אחר קטן ממנו במעלה. אבל אין אדם מקנא במי שגדול ממנו או שוה לו, שאין חוששים לאיבה וקנאה, שאין אין לדבר כל טיבה הגיונית.
 אהדרינהו לאפיהו — כי גדולי החכמים היו יושבים ופניהם כלפי הוררם, וכשרצו לומר דבר מה או להראות שאין דעתם נוחה היו מחזירם פניהם כלפי התלמידים שלאחריהם.
 יקרא דבי קיסר ונחוגים כבוד במלכות. אפילו מלכות שאינה מלכות ישראל, וכל הקרוב למלכות יש לנהוג בו בכבוד מפני טעם זה.
 ושאל לו המלה "לוי" מיותרת כאן, ובהא להדגיש — לו לבד ולא לאחר, שאין אחר שומע שאלתו.

שואל לו לפני ה' והראיה היא, שאם שואל מאת ה' וראי די לו בהרהור, אבל כשאומר "לפני ה'" משמע שפונה לה' אבל דבריו נשמעים (מדרש יצ"א, וראה בגרסות).
אורה ההלכה
 כיצד שואלים באורים ותומים עומד הכהן ופניו אל הארון, והשואל עומד מאחוריו ופניו אל הכהן, ואומר השואל מה שרוצה לשאול, ואינו שואל בקול רם ולא מהרהר בלבו, אלא בקול נמוך, כמתפלל בינו לבין עצמו. ורוח הקודש לובשת את הכהן ומבטח בחושן ורואה בו במראה הנבואה באותיות הולשות בו, והכהן משיבו: עשה כך או אל תעשה כך. ואין שואלים על שני דברים כאחד, ואם שאל — משיבים לו על הראשון בלבד. כמורא. (רמב"ם שם פ"י ה"א).

מסורת הש"ס
 א. שבוטות להב.
 ב. סוטה מ"ב.
 ג. סנהדרין ט"א. בספרי
 זוטא פתח כ"ח (בשני
 בהרבה).

גדרות

ואם הוצרך הדבר לשנים
 בכתיב: **ואם הוצרך לשנים**
 ויש גורסים: **ואם הוצרך**
לשנים
ויאמר ה' לו במקרא:
ויאמר לו.
מחזירים לו שנים בכתיב:
 ובמקורות: **מחזירים לו**
שנים.
לא השלימו הם שלא
 בכתיב: **לא השלימו**
דבריהם מפני שלא.
כתוב שם בכתיב: כותבין בו.
כל כהן – שואלין בו
 בכתיב: **כל כהן שמדבר**
ברוח הקודש ושכינה
שורה עליו שואלין בו
ושאין מדבר ברוח הקודש
ואין שכינה שורה עליו אין
שואלין בו.
אביתר בכתיב: שאל
אביתר.

שלא כסדר והחזירו לו כסדר. שהיה צריך לשאול תחילה אם ירד שאלו, ואחר כך מה יעשו בעלי קעילה. וכיון שירד שאלו שלא כסדר, חזר ושאל כסדר, שנאמר מיד לאחר מכן: "היסגרו בעלי קעילה אתי ואת אנשי ביד שאלו ויאמר ה' יסגירו" (שמואל א' כג, יב). ואם הוצרך הדבר לשאול שנים כאחר ואין שהות לשאול אחת ולקבל עבודה תשובה ולאחריה לשאות את השניה – מותר לו לשאול שנים ואף מחזירין לו שנים, שנאמר: "וישאל דוד בה' לאמר ארדף אחרי הגדוד הזה האשיגנו ויאמר לו רדף כי השג תשיג והצל תציל" (שם ל, ח). ועוד בענין אורים ותומים: ואף על פי שגזירת נביא חזרת שפעמים שנבואת הנביא רעה, נאמרת להתראה בלבד ואינה מתקיימת תמיד – גזירת אורים ותומים אינה חזרת. שנאמר: "במשפט האורים" (במדבר כז, כא). לומר, שדבר האורים כפסק דין במשפט. ועוד: למה נקרא שמן אורים ותומים? – "אורים" שמאירין מבארים ומפרשים את דבריהן, "תומים" – שמשלימין את דבריהן, שהם מתקיימים תמיד. ואם תאמר: בגבעת בנימין מפני מה לא השלימו? שהרי שאלו פעמים אחדות, ולא נתקיים בידם כפי קבלו את התשובה? הטעם הוא: הם שלא ביחנו אם לנצח אם להנצח, ששאלתם היתה רק אם לעלות למלחמה, ולא שאלו אם ינצחו בה לכשיבאו, ובאחרונה שביחנו ושאלו על כך אמנם הסכימו עמם, שנאמר: "ויפניחם בן אלעזר בן אהרן עמד לפניו בימים ההם לאמר האוסף עוד לצאת למלחמה עם בני בנימין אחי אם אהדל ויאמר ה' עלו כי מחר אנתנו בידך" (שופטים כ, כח). וכן היה. ושואלים: כיצד נעשתה, כלומר: כיצד נענה הכהן באורים ותומים? ר' יוחנן אומר? אותיות הששוכה בולטות מבין שאר האותיות הכתובות בחושן והוא מצרפן בעצמו. ריש לקיש אומר: מצטרפות האותיות, ומתחברות זו עם זו. ומקשים: וכיצד אפשר לקבל תשובה לכל שאלה, והא [והרי] לא כתיב בהו [נאמר בהם] בין שמות השבטים החקוקים על אבני החושן, האות "צד"י. אומר רב שמואל בר יצחק: בחושן המשפט גם "אברהם

שלא כסדר, והחזירו לו כסדר. וכיון שירד שאלו שלא כסדר, חזר ושאל כסדר, שנאמר מיד לאחר מכן: "היסגרו בעלי קעילה אתי ואת אנשי ביד שאלו ויאמר ה' יסגירו" (שמואל א' כג, יב). ואם הוצרך הדבר לשאול שנים כאחר ואין שהות לשאול אחת ולקבל עבודה תשובה ולאחריה לשאות את השניה – מותר לו לשאול שנים ואף מחזירין לו שנים, שנאמר: "וישאל דוד בה' לאמר ארדף אחרי הגדוד הזה האשיגנו ויאמר לו רדף כי השג תשיג והצל תציל" (שם ל, ח). ועוד בענין אורים ותומים: ואף על פי שגזירת נביא חזרת שפעמים שנבואת הנביא רעה, נאמרת להתראה בלבד ואינה מתקיימת תמיד – גזירת אורים ותומים אינה חזרת. שנאמר: "במשפט האורים" (במדבר כז, כא). לומר, שדבר האורים כפסק דין במשפט. ועוד: למה נקרא שמן אורים ותומים? – "אורים" שמאירין מבארים ומפרשים את דבריהן, "תומים" – שמשלימין את דבריהן, שהם מתקיימים תמיד. ואם תאמר: בגבעת בנימין מפני מה לא השלימו? שהרי שאלו פעמים אחדות, ולא נתקיים בידם כפי קבלו את התשובה? הטעם הוא: הם שלא ביחנו אם לנצח אם להנצח, ששאלתם היתה רק אם לעלות למלחמה, ולא שאלו אם ינצחו בה לכשיבאו, ובאחרונה שביחנו ושאלו על כך אמנם הסכימו עמם, שנאמר: "ויפניחם בן אלעזר בן אהרן עמד לפניו בימים ההם לאמר האוסף עוד לצאת למלחמה עם בני בנימין אחי אם אהדל ויאמר ה' עלו כי מחר אנתנו בידך" (שופטים כ, כח). וכן היה. ושואלים: כיצד נעשתה, כלומר: כיצד נענה הכהן באורים ותומים? ר' יוחנן אומר? אותיות הששוכה בולטות מבין שאר האותיות הכתובות בחושן והוא מצרפן בעצמו. ריש לקיש אומר: מצטרפות האותיות, ומתחברות זו עם זו. ומקשים: וכיצד אפשר לקבל תשובה לכל שאלה, והא [והרי] לא כתיב בהו [נאמר בהם] בין שמות השבטים החקוקים על אבני החושן, האות "צד"י. אומר רב שמואל בר יצחק: בחושן המשפט גם "אברהם

הדרן עלך בא לו כהן גדול

וישכינה שורה עליו – אין שואלין בו, ישהי שאל צדוק וצלמה לו, אביתר ולא צלמה לו, שגאמר "ויצל אביתר עד תם כל העם" וגו'. – סיועיה הנה מסייע בהדייהו.

א "ואין שואלין אלא למלך". מנא הגי מילי? יאמר רבי אבהו: דאמר קרא "ולפני אלעזר הכהן יעמד ושאל לו במשפט האורים" וגו'. "הוא" – זה מלך, "וכל [בני] ישראל אתו" – זה משה וכל בני ישראל יוצאים למלחמה אחריו כדבריו. "וכל העדה" (שם) – זו סנהדרין שהם ראשי עדת ישראל, ואם כן רמוזים כאן כל בעלי התפקיד שנמנו במשנה.

עיונים
 החזירו כסדר כלומר: מה שאמרו שעונים על הראשון, הכוונה: ראשון לפי הענין (ריטבא). ובתלמוד הירושלמי מביא בזה שעונים רק על השניה (הוכחתו מכאן) או שאין עונים כלל.
 גזירת אורים ותומים אינה חזרת – כי דברי נביא נאמרים לפני ה' ולא דרוקא בשעת הדין ויש זמן להרהר ולחזור בתשובה, ולכן פעמים באים דברי נבואה בדרך אזהרה בלבד, ואילו באורים ותומים אין פנאי להרהר בדבר, ולכן המענה הוא כפי שיהיה כדיוק (מאריך).
 כיצד נעשתה הריטבא פירש (וראה בפירוש הרמב"ן לתורה), שאורים ותומים היו כתבים שעליהם כתובים שמות קודשים, והיו מבטיחים אותם בקפלי החושן, ועל ידי זה היו האותיות מאירות. ובירושלמי מביא דעה שהכהן היה שומע את התשובה בקול. בולטות... מצטרפות לדעת הריטבא אינם חולקים, אלא כל אחד אמר דעתו, בתחילה היו בולטות, ואחר מצטרפות למילים.
 והא לא כתיב צ' וכבר תמחו רוב האחרונים מפני מה לא שאל על אותיות מוקדמות כסדר האבן כגון ח' (כמו ששאל בירושלמי)? וראה שהשאלה נסמכת על מענה

הדרן עלך בא לו כהן גדול

וישכינה שורה עליו – אין שואלין בו, ישהי שאל צדוק וצלמה לו, אביתר ולא צלמה לו, שגאמר "ויצל אביתר עד תם כל העם" וגו'. – סיועיה הנה מסייע בהדייהו.

א "ואין שואלין אלא למלך". מנא הגי מילי? יאמר רבי אבהו: דאמר קרא "ולפני אלעזר הכהן יעמד ושאל לו במשפט האורים" וגו'. "הוא" – זה מלך, "וכל [בני] ישראל אתו" – זה משה וכל בני ישראל יוצאים למלחמה אחריו כדבריו. "וכל העדה" (שם) – זו סנהדרין שהם ראשי עדת ישראל, ואם כן רמוזים כאן כל בעלי התפקיד שנמנו במשנה.

עיונים
 החזירו כסדר כלומר: מה שאמרו שעונים על הראשון, הכוונה: ראשון לפי הענין (ריטבא). ובתלמוד הירושלמי מביא בזה שעונים רק על השניה (הוכחתו מכאן) או שאין עונים כלל.
 גזירת אורים ותומים אינה חזרת – כי דברי נביא נאמרים לפני ה' ולא דרוקא בשעת הדין ויש זמן להרהר ולחזור בתשובה, ולכן פעמים באים דברי נבואה בדרך אזהרה בלבד, ואילו באורים ותומים אין פנאי להרהר בדבר, ולכן המענה הוא כפי שיהיה כדיוק (מאריך).
 כיצד נעשתה הריטבא פירש (וראה בפירוש הרמב"ן לתורה), שאורים ותומים היו כתבים שעליהם כתובים שמות קודשים, והיו מבטיחים אותם בקפלי החושן, ועל ידי זה היו האותיות מאירות. ובירושלמי מביא דעה שהכהן היה שומע את התשובה בקול. בולטות... מצטרפות לדעת הריטבא אינם חולקים, אלא כל אחד אמר דעתו, בתחילה היו בולטות, ואחר מצטרפות למילים.
 והא לא כתיב צ' וכבר תמחו רוב האחרונים מפני מה לא שאל על אותיות מוקדמות כסדר האבן כגון ח' (כמו ששאל בירושלמי)? וראה שהשאלה נסמכת על מענה

האורים שהוכר, שיש בו אות צ' ולכן מתחיל בשאלה זו, וכיון שענה עליה, ממילא מתיישב גם בענין אותיות ח' וק'. וצריך לשאול רק בדבר האות ט'.
 כהן שאין מורבר ברוח הקודש – וראה בספר שמואל שם שגראה משם וממקומות אחרים שאביתר שוב לא נענה, ואחר נסתלק עם מכהונה גדולה. וכעין ראה לדבר ממה שנאמר שם "צדוק הכהן הוראה" שמשמע שהכהן לאורים יהיה גם בגדר נביא (וראה רשי' וער').

אורה ההלכה
 מה כתוב בחושן כותב על אבני החושן שמות שבטי ישראל, וכותב בתחילה למעלה מראובן אברהם יצחק ועקב וכותב למטה מנחמין: "שבטי יה", כפי שהיו כל האותיות מצויות שם. ובכ"מ דן מהיכן מוציא הרמב"ם שיהיה כותב שם "שבטי יה", שלא כתלמוד בבלי (שבטי ישורון) ולא כתלמוד הירושלמי (שבטי ישראל)! ומתרגל, כי אליה סבר שמלה אחרונה אינה מעכבת, לפי שדבר זה נכתב לשם הטי' בשבטי', ולכן בחי בביתו זה שלשון הכתוב (תהלים קכ"ה, ד). (רמב"ם ספר עבודה הלכות כלי מקדש פ"ח ה"ז).

